

بررسی رابطه‌ی استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه‌های فعال در صنایع غذایی با نرخ بازده حقوق صاحبان سهام

سید محمدحسین حسینی*

مدرس موسسه آموزش عالی ایوانکی

سید مهدی سید مطهری

استادیار بازنشسته گروه حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی (ره)

چکیده

در سال‌های اخیر شاهد تغییر پارادایمی در حوزه نگرش مدیریت ریسک بنگاه می‌باشیم. این تغییر باعث گردیده که نگرش به مدیریت ریسک از منظر جزء گرا به نگرشی کل گرا و سیستماتیک تغییر یابد، این رویکرد برای مدیریت ریسک‌های یک سازمان عمدتاً به مفهوم مدیریت ریسک بنگاه اشاره دارد. هدف این تحقیق بررسی رابطه بین استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه و عملکرد شرکت‌های در صنایع غذایی می‌باشد، در این مدل برای کمی سازی میزان استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه از مدل کوزو استفاده شده است. همچنین تمامی عوامل مورد استفاده در این مدل عوامل مالی و حسابداری هستند که از اطلاعات سازمان بورس قابل تهیه می‌باشد. در نهایت برای بررسی رابطه متغیر مستقل (میزان استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه) و متغیر وابسته (عملکرد بنگاه) پس از استاندارد سازی داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج این تحقیق نشان دهنده این است که استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه رابطه معنی دار مثبتی با عملکرد سازمان دارد، همچنین در بررسی فرضیه‌های فرعی، تنها مدیریت ریسک‌های استراتژیک، هیچ گونه رابطه معنی داری با عملکرد سازمان ندارد.

واژه‌های کلیدی: مدیریت ریسک جامع بنگاه، عملکرد سازمان، مدیریت ریسک استراتژیک،

مدیریت ریسک عملیاتی.

مقدمه

با رشد رقابت میان سازمان‌های امروزی و تهدیدات و فرصت‌هایی که گریبان‌گیر تمامی سازمان‌ها در سطوح مختلف داخلی و بین‌المللی می‌باشد، مفهوم ریسک اهمیت خیلی زیادی پیدا کرده است. تهدیدات یاد شده می‌تواند به حدی باشد که سازمان را با شکست مواجه نماید. از این رو مدیران برای رشد و بقای سازمان باید به فکر راه‌هایی برای کاهش ریسک باشند (واکر، ۲۰۰۳).

در ایران تاکنون بررسی رابطه‌ی استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه با خلق ارزش افزوده در شرکت‌های بیمه ای بررسی شده است. نتایج این تحقیق نشانگر آن بود که وجود مکانیزمی در صنعت بیمه کشور که بر نحوه‌ی مدیریت ریسک شرکت‌های بیمه ای نظارت داشته باشد و افشاگری مناسبی از ریسک‌ها به عمل آورد، می‌تواند مفید باشد (ایزدپناهی، ۱۳۸۸). گردون و همکاران در (۲۰۰۹) "مدیریت ریسک جامع بنگاه و عملکرد سازمان با رویکرد اقتضایی" را بررسی نموده‌اند. در این تحقیق به این نتیجه رسیده‌اند که یک سازمان با استفاده از فنون مدیریت ریسک جامع بنگاه، عملکرد خود را بهبود خواهد بخشید (Lawrence. A. Gordon, ۲۰۰۹). همچنین در تحقیق دیگری که توسط هویت و لاینبرگ (۲۰۰۹) بر پایه‌ی داده‌های کسب شده از صنعت بیمه و استفاده از Q توپین برای ارزیابی عملکرد انجام گرفته است، این نتیجه بدست آمده که استفاده از ERM در سازمان‌ها باعث بهبود عملکرد خواهد شد.

در این تحقیق رابطه‌ی مدیریت ریسک بنگاه و عملکرد مالی سازمان بررسی شده و به این سؤال پاسخ می‌دهد که آیا رابطه‌ی بین اجرای فنون مدیریت ریسک بنگاه و عملکرد شرکت‌های صنایع غذایی وجود دارد؟

در پژوهش حاضر برای ارزیابی عملکرد نرخ بازده حقوق صاحبان سهام را انتخاب نموده‌ایم. نرخ بازده حقوق صاحبان سهام نشان می‌دهد که سهامداران چه بازدهی کسب کرده‌اند. از آنجا که هدف اصلی مدیریت شرکت منتفع کردن سهامداران است، با یک رویکرد حسابداری می‌توان ROE را معیار نهایی ارزیابی عملکرد شرکت دانست. (جانسون، ۲۰۰۲)

در ادامه، پس از مرور اجمالی مباحث نظری پیرامون ریسک و فنون مدیریت ریسک بنگاه به نحوه‌ی شاخص‌گذاری و محاسبه‌ی هر یک از عوامل خواهیم پرداخت. در نهایت روش شناسی تحقیق معرفی می‌گردد و به دنبال آن بحث و بررسی و نتیجه‌گیری به عمل می‌آید.

فرضیه اصلی تحقیق

بین استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه و حقوق صاحبان سهام در شرکت رابطه‌ی معنی داری وجود دارد.

با عنایت به تنوع ریسک‌ها، رابطه‌ی هر نوع ریسک با عملکرد در قالب فرضیه‌های زیر بررسی شده است؛

- رابطه‌ی معنی دار بین مدیریت ریسک‌های استراتژیک یک شرکت و حقوق صاحبان سهام وجود دارد.
- رابطه‌ی معنی دار بین مدیریت ریسک‌های عملیاتی یک شرکت و حقوق صاحبان سهام وجود دارد.
- رابطه‌ی معنی دار بین مدیریت ریسک‌های گزارشگری مالی و حسابداری یک شرکت و حقوق صاحبان سهام وجود دارد.
- رابطه‌ی معنی دار بین مدیریت ریسک‌های عدم رعایت قوانین و مقررات از طرف یک شرکت و حقوق صاحبان سهام وجود دارد.

مباحث نظری

تعریف ریسک

در متون و ادبیات مدیریت ریسک بر حسب هدف و حوزه مورد مطالعه تعاریف و تعبیر متعددی از ریسک شده است. در فرهنگ و بستر ریسک به معنای در معرض خطر قرار گرفتن است (راعی و سعیدی، ۱۳۸۵: ۴۵). از نظر مارکوویتز انحراف معیار چند دوره یک متغیر است که طول یک دوره مشخص و در یک موقعیت معین اتفاق می‌افتد (ویلیامز و هینز، ۱۳۸۵: ۲۷) و چینی‌ها آن را به صورت ترکیبی از خطر و فرصت نشان می‌دهند و از نظر رز و اسپدینگ (۲۰۰۸) ریسک عبارت است از هر چیزی که مانع از دستیابی سازمان به اهدافش شود.

مدیریت ریسک

مدیریت ریسک نظامی است که سازمان ضمن شناسایی و تحلیل ریسک‌ها، مجموعه فنون و استراتژی‌های را برای رویارویی با آن‌ها اتخاذ می‌کند و میزان موفقیت مدیریت ریسک به میزان توانمندی در ارزیابی ریسک‌ها، به کارگیری ترکیب بهینه از استراتژی و وجود یک بازخورد مناسب بستگی دارد. بر اساس این تعریف، مدیریت ریسک مشکل از سه جزء می‌باشد: ۱- شناسایی و تحلیل ریسک‌ها ۲- فنون و استراتژی‌های رویارویی با ریسک‌ها، ۳- بازخورد. این اجزا، اصول بنیادین مدیریت ریسک را تشکیل می‌دهند و کم و بیش در تمام دیدگاه‌های مدیریت ریسک وجود دارند.

در سال‌های اخیر تغییر پارادایمی در شیوه‌ی نگرش به مدیریت ریسک به وجود آمده است به طوری که بجای بررسی مدیریت ریسک از یک دیدگاه جزیره‌ای، نگرشی کل‌گرا به مدیریت ریسک اتخاذ می‌شود (گوردون، ۲۰۰۹)

مدیریت ریسک بنگاه منافع همه ذینفعان سازمان اعم از سهام داران، بستانکاران، مدیران ارشد، کارکنان، مشتریان و انجمن‌های عضو را تأمین می‌کند (CAS، ۲۰۰۳).

پیدایش مدیریت ریسک بنگاه

مدیریت ریسک سنتی ثابت نموده که برای نجات سازمان‌ها از اتفاقات غیرقابل پیش‌بینی (مثل فجایع طبیعی، فجایع ساخت بشر و رکود بازار) کافی نیست. امروزه سازمان‌ها برای خلق سود و ارزش در شرایط نامطمئن محیط تجاری باید ریسک‌های بیشتر و بیشتری را بپذیرند (آچاریا، ۲۰۰۷)

چارچوب عملیاتی مدیریت ریسک بنگاه در شرکت‌ها

مئول بروک معتقد است در کسب و کار، مدیریت ریسک بنگاه، سیاست کلی مدیریت ریسک‌های ایجاد شده توسط عوامل خلق‌کننده ارزش است و معتقد است مدیریت ریسک بنگاه به تعیین، شناسایی و ارزیابی مجموع ریسک‌های که بر ارزش سازمان تأثیر می‌گذارند می‌پردازد و شامل استراتژی مدیریت این ریسک‌ها در عرصه سازمان می‌باشد (Clandro، ۲۰۰۶: ۱۸).

از آنجایی که اجرای یک برنامه مؤثر نیازمند تعیین چارچوبی است که در آن کلیه اجزای برنامه مطرح شده باشد، در این بخش ابتدا چارچوب عملیاتی نمودن مدیریت ریسک بنگاه در شرکت های صنایع غذایی مطرح و سپس اجزاء آن به تفصیل شرح داده می شود، این اجزاء اصول و گام هایی هستند که سازمان را در اداره کردن ریسک های بنگاه یاری می رسانند.

موسسه تاورز پرین یک چارچوب کلی از پیاده سازی مدیریت ریسک مالی و عملیاتی در سطح بنگاه ارائه داده است. بر اساس این مدل پیاده سازی مدیریت ریسک بنگاه از سه گام اساسی تشکیل شده است؛ توسعه بهترین استراتژی ها، اجرای استراتژی ها و ارزیابی عملکرد (Miccolis&shah, ۲۰۰۱: ۱۴).

ارائه شاخصی برای برآورد میزان استفاده از فنون ERM در سازمان ها

برای اجرا و ارزیابی هر مفهوم و فرآیندی باید برای آن شاخص هایی را تعریف کرده و با توجه به این شاخص ها مفهوم مورد نظر را ارزیابی کنیم. مفهوم مدیریت ریسک جامع بنگاه نیز از این قاعده مستثنی نیست. متأسفانه در ایران تا کنون شاخص مناسبی برای سنجش اینکه سازمان ها تا چه اندازه ای از فنون مدیریت ریسک بنگاه استفاده می نمایند تعریف نشده است. در این تحقیق با استفاده از داده های بدست آمده از اطلاعات بورس، شاخصی برای مدیریت ریسک بنگاه تعریف نموده و به صورت قابل اجرایی این مفهوم را کمی کرده تا کارشناسان امر از این روش برای ارزیابی ERM در شرکت های پذیرفته شده در بورس استفاده نمایند.

مراحل اصلی اجرای فرایند مدیریت ریسک جامع بنگاه به صورت مدل زیر می باشد:

نگاره (۱): مراحل اصلی اجرای فرآیند مدیریت ریسک جامع بنگاه

در بحث‌های راجع به ERM معمولاً از ارائه هر شاخصی در باره ی چگونگی کمی کردن این مفهوم خودداری می‌شود (Lawrence A. Gordon، ۲۰۰۹). در این تحقیق از مدلی که گوردون و همکاران (۲۰۰۹) در مقاله ای با عنوان مدیریت ریسک جامع بنگاه و عملکرد سازمان از دیدگاه اقتضایی برای اندازه گیری و کمی کردن ERM در سازمان‌ها بکار گرفته‌اند، برای کمی کردن و تدوین شاخص برای ERM استفاده می‌کنیم. سپس شاخص را برای اندازه گیری اینکه سازمان به چه اندازه ای از فنون ERM استفاده می‌کند تعریف کرده و این شاخص را ERMI نام گذاری می‌کنیم. این شاخص بر پایه‌ی مدل موجود در کتاب مدیریت ریسک بنگاه کوزو که ۴ هدف مدیریت ریسک‌های استراتژیک، مدیریت ریسک‌های عملیاتی، مدیریت ریسک‌های گزارشگری و مدیریت ریسک‌های عدم رعایت قوانین و مقررات تعریف کرده، تعیین می‌گردد (مولر، ۲۰۰۷).

$$ERM = \sum_{k=1}^2 strategy_k + \sum_{k=1}^2 operation_k + \sum_{k=1}^2 reporting_k + \sum_{k=1}^2 compliance_k$$

مدیریت ریسک‌های استراتژیک

استراتژی به روشی که یک سازمان جایگاه خود را نسبت به رقابیش تعریف می‌کند اشاره دارد. سازمان هنگام اجرای استراتژی سعی می‌کند مزیت‌های رقابتی‌اش را نسبت به رقبا بهبود بخشد (پورتر، ۲۰۰۸). این مزیت رقابتی باید ریسک ورشکستگی را کاهش دهد و باعث افزایش عملکرد و ارزش سازمان شود. مدیریت ریسک بنگاه تغییری ارزشمند در نوع نگرش سازمان نسبت به

ریسک‌ها به وجود می‌آورد، ریسک صرفاً یک عامل تهدیدی که باید از آن دوری کرد نیست و می‌تواند یک منبع فرصت نیز باشد (Cas، ۲۰۰۳)

مدیریت ریسک بنگاه اتفاقات بالقوه را به دو دسته ریسک و فرصت تقسیم می‌کند. حوادثی که تأثیرات منفی دارند همان ریسک‌های هستند که مانع خلق ارزش می‌گردند و یا موجب تخریب ارزش موجود سازمان می‌شوند، و در مقابل فرصت‌ها احتمال وقوع حادثه ای هستند که تأثیر مثبتی بر دستیابی به اهداف، خلق ارزش و حفظ ارزش فعلی دارند (کوزو، ۲۰۰۴).

بنابراین در یک سازمان هرچه فروش و مشتری مداری نسبت به رقیبان همان صنعت بیشتر باشد، به این معنی است که این سازمان عملکرد استراتژیک بهتری نسبت به رقبایش خواهد داشت. از این رو یکی از دو عامل استراتژی را نسبت فروش سازمان به میانگین صنعت در نظر می‌گیریم.

$$strategy_1 = \frac{sales_i - \mu_{sales}}{\sigma_{sales}}$$

توانایی موسسه در کاهش ریسک‌های سیستماتیک به طور ویژه ای در فرایند اجرای فنون ERM قرار دارد. در فرایند اجرای فنون مدیریت ریسک بنگاه، بررسی تهدیدات خارجی از جایگاه ویژه ای برخوردار است و مدیریت ریسک جامع بنگاه به دنبال کاهش ریسک‌های سیستماتیک یعنی همان ریسک‌های برون سازمانی است که تحت کنترل سازمان نیستند و از محیط بیرونی سازمان به آن تحمیل می‌گردد (Thompson، ۱۹۸۴). مهم‌ترین ریسک‌ها می‌توان از ریسک‌های صنعت، ریسک‌های اقتصادی، ریسک تغییرات قوانین نام برد. فرایند مدیریت ریسک بنگاه به دنبال استفاده از فنونی برای کاهش اثر این گونه ریسک‌های برون سازمانی می‌باشد. مزیت اصلی اجرای فنون ERM متنوع سازی و در نتیجه کاهش ریسک سیستماتیک پرتفوی می‌باشد (Hoyt، ۲۰۰۹).

$$strategy_2 = \frac{\Delta\beta_i - \mu_{\Delta\beta}}{\sigma_{\Delta\beta}}$$

مدیریت ریسک‌های عملیاتی

در فرایند مدیریت ریسک جامع بنگاه از فنونی برای مدیریت ریسک‌های عملیاتی استفاده می‌شود که مراحل آن شامل شناسایی ریسک‌های عملیاتی، رتبه بندی ریسک‌های شناسایی شده و اتخاذ تصمیمات مناسب در برخورد با این ریسک‌ها می‌باشد. به هر حال فرایند مدیریت ریسک جامع بنگاه به دنبال اجرای فنونی برای کاهش ریسک‌های عملیاتی است که در نهایت باعث افزایش کارایی و عملکرد سازمان می‌گردد (Banker, 1989). عملکرد بهتر نشان دهنده استفاده بهتر از فنون مدیریت ریسک بنگاه بوده و باید ریسک‌های کلی که منجر به شکست سازمان می‌شود، را کاهش داده و بنابراین کارایی و ارزش سازمان را افزایش دهد. از این رو گردش دارایی‌ها که به صورت فروش بر کل دارایی‌ها تعریف می‌شود، یک معیار برای کارایی عملکرد است (Kiyamaz, 2006).

جمع دارایی‌ها / فروش = معیار اول عملکرد

فنون مدیریت ریسک بنگاه باعث افزایش کارایی کارکنان نیز می‌شود. بنابراین معیار دوم برای استفاده از فنون مناسب برای مدیریت ریسک‌های عملیاتی سازمان نرخ داده – ستانده است که از تقسیم فروش بر تعداد کارکنان سازمان بدست می‌آید (Lawrence A. Gordon, 2009).

تعداد کارکنان / فروش = معیار دوم عملکرد

مدیریت ریسک‌های گزارشگری

گزارشگری درست و دقیق برای موفقیت سازمان در همه‌ی ابعاد حیاتی است. هدف گزارشگری درست و دقیق باید هدایت کننده اصلی همه‌ی فعالیت‌های ERM باشد. به هر حال سیستم کنترل‌های داخلی مناسب برای گزارشگری درست و دقیق لازم و ضروری به نظر می‌رسد (Coso, 2004).

ابعاد فرایند کنترل داخلی شامل موارد زیر است:

محیط کنترل: چارچوب کلی درونی که توسط سیاست‌های کنترل و استفاده از رویه‌ها

مشخص می‌گردد.

سیستم حسابداری: فرآیند و گزارش معاملات و مستندسازی رویه‌هایی که برای آن استفاده می‌گردد.

رویه های کنترل: مراحل به انجام رساندن کاهش ریسک در کنترل تهدیدات ویژه را مشخص می‌نماید (COSO, ۲۰۰۴).

مدیریت ریسک جامع بنگاه با استفاده از فنون و ابزار فرایند کنترل داخلی به دنبال کاهش ریسک‌های گزارشگری بوده و در تلاش برای این است که سودهای غیرقانونی و تقلب‌های مالی در سازمان را به حداقل برساند و صحت و دقت اطلاعات غیر مالی را به حداکثر برساند (Cohen, ۲۰۰۴).

گزارشگری نامطلوب مالی ریسک کلی ورشکستگی موسسه را افزایش داده و بنابراین باعث کاهش عملکرد و ارزش سازمان می‌شود (Lawrence A. Gordon, ۲۰۰۹). یک معیار برای قابلیت اتکا پایین گزارشگری مالی، ترکیب ۳ متغیر زیر است: ۱. ضعف‌های با اهمیت کنترل‌های داخلی ۲. گزارش مشروط حسابرسی ۳. ارائه مجدد صورت‌های مالی.

تجدید ارائه + اظهار نظر حسابرسی + صنعت‌های با اهمیت = اشکال گزارشگری

مدیریت ریسک‌های عدم رعایت قوانین و مقررات

با ورود سازمان به محیط پیچیده و افزایش تعاملات سازمان با محیط بیرونی، سازمان چاره‌ای جز رعایت قوانین و مقررات حاکم بر این روابط با محیط خارجی ندارد. به همین دلیل سازمان‌ها در معرض طیف گسترده‌ای از ریسک‌های عدم رعایت قوانین و مقررات قرار می‌گیرد (COSO, ۲۰۰۴).

فنون مدیریت ریسک بنگاه، بررسی ریسک‌های مربوط به عدم رعایت قوانین و مقررات را در تک تک اجزای چارچوب فرایند اجرای مدیریت ریسک بنگاه، مانند بافت‌های محیط داخلی، هدف‌گذاری، کنترل ریسک و همچنین در سرتاسر سازمان پیشنهاد می‌کند (COSO, ۲۰۰۴:۱۰۳).

یکی از ابزارهای کارآمد در این زمینه استاندارد‌های پذیرفته شده حسابرسی می‌باشد (OKeefe, ۱۹۹۴). بنابراین اولین معیار برای اندازه‌گیری قوانین و مقررات استفاده شده در این تحقیق نسبت حق‌الزحمه حسابرس به مجموع دارایی‌ها می‌باشد.

$$\text{معیار اول تطبیق یا رعایت} = \frac{\text{حق‌الزحمه حسابرسی}}{\text{جمع دارایی‌ها}}$$

معیار دوم برای اندازه‌گیری رعایت قوانین و مقررات سود و زیان ناشی از دعاوی حقوقی می‌باشد. اگر شرکتی تلاش زیادی برای رعایت قوانین و مقررات نماید طبیعی است که انتظار داشته باشیم که زیان‌های دعاوی کمتر و سود دعاوی بیشتری داشته باشیم (Lawrence A. Gordon, ۲۰۰۹).

$$\text{Compliance}_2 = \frac{\text{settlement net gain (loss)}}{\text{Total Assets}}$$

اندازه‌گیری عملکرد

همان‌گونه که قبلاً اشاره گردید، امروزه سازمان‌ها در محیط متغیر و متلاطمی فعالیت می‌نمایند، پس با بهره‌گیری از معیارهای ارزیابی عملکرد، مدیریت می‌تواند فعالیت‌های سازمان را در مسیر شکوفایی و تحقق اهداف و استراتژی‌های سازمان هدایت کند. همچنین ارزیابی عملکرد بازخوردی از میزان توانمندی در اجرا، و تحقق استراتژی‌های سازمان را به مدیران ارائه می‌نماید (Acharyya, ۲۰۰۷).

به عقیده‌ی آچاریا سازمان‌ها و مؤسسات مالی چهار هدف سازمانی مشترک را دنبال می‌کنند؛ این چهار هدف عبارتند از: سود آوری، مسئولیت اجتماعی، رشد و توانمندسازی (Acharyya, ۲۰۰۷). وی معتقد است مسئولیت اجتماعی، عنصر مهمی در خلق ارزش پایدار برای سازمان‌های مالی می‌باشد.

برای ارزیابی و اندازه‌گیری عملکرد شرکت معیارهای زیادی وجود دارد. به‌طور کلی معیارهای ارزیابی عملکرد را می‌توان به دو دسته‌ی حسابداری و اقتصادی تقسیم نمود. در معیارهای حسابداری عملکرد شرکت با توجه به داده‌های حسابداری ارزیابی می‌گردد، که می‌توان به رشد سود، سود تقسیمی، جریان‌های نقدی، سود هر سهم و نسبت‌های مالی اشاره نمود.

معیارهای مورد استفاده اغلب نرخ بازده دارایی‌ها (ROA) و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) می‌باشد که در ادامه به آن می‌پردازیم.

نرخ بازده دارایی‌ها (ROA)

نرخ بازده دارایی‌ها یکی از نسبت‌های مالی است که از تقسیم سود خاص بعلاوه‌ی هزینه مالی به مجموع دارایی‌ها بدست می‌آید. ROA به مهارت‌های تولید و فروش شرکت مربوط می‌شود و تحت تأثیر ساختار مالی قرار نمی‌گیرد. با توجه به اینکه سود حسابداری در محاسبه‌ی ROA مورد استفاده قرار می‌گیرد در نتیجه ایرادات وارد بر سود حسابداری بر این معیار نیز وارد است.

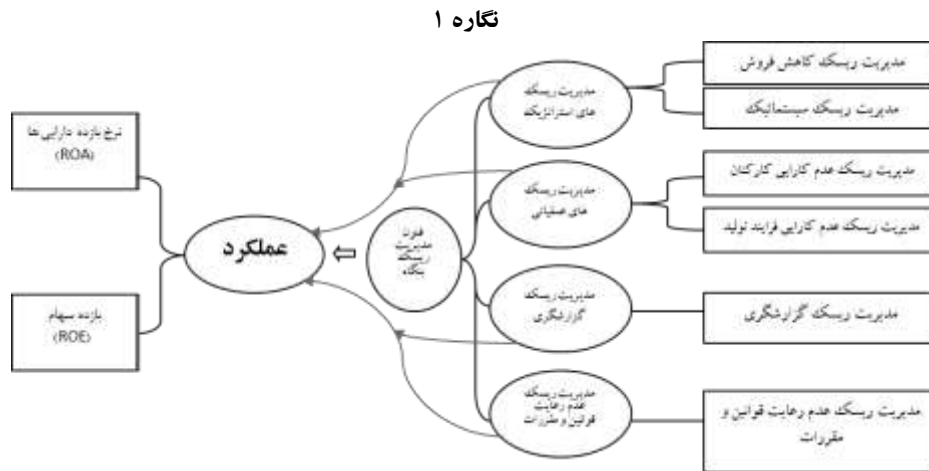
با توجه به اینکه دارایی‌ها در ترازنامه به خالص ارزش دفتری نشان داده می‌شوند بنابراین ارزش واقعی دارایی‌ها ممکن است بسیار بالاتر از ارزش‌های دفتری آن‌ها باشد بنابراین ROA پایین ضرورتاً به این معنی نیست که دارایی‌ها باید در جای دیگری بکار گرفته شوند، همچنین ROA بالا به این مفهوم نیست که شرکت می‌بایست نسبت به خرید همان دارایی‌ها و کسب بازده بیشتر اقدام نماید (جهان خانی، ۱۳۷۴).

با عنایت به این که در این تحقیق مدیریت ریسک بنگاه از دید سهام داران مورد توجه قرار گرفته است، لذا برای آزمون فرضیه‌ها از معیار ROE استفاده می‌شود.

نرخ بازده حقوق صاحبان سهام

نرخ بازده حقوق صاحبان سهام یکی از نسبت‌های مالی است که از طریق تقسیم سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام بدست می‌آید، بنابراین مانند ROA همه‌ی ایرادات سود حسابداری را به همراه دارد (جهان خانی، ۱۳۷۴: ۳۲). ROE می‌تواند تحت تأثیر سوگیری‌های مدیریت قرار گیرد (احمد پور، ۱۳۸۳: ۸۵).

الگوی مفهومی پژوهش

روش شناسی تحقیق

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش توصیفی همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق کلیه شرکت‌های فعال در صنایع غذایی درج شده در بورس اوراق بهادار تهران است که بیشتر از یک سال از پذیرش آن‌ها گذشته و تعداد آن‌ها بالغ بر ۳۲ شرکت می‌باشد.

در مدل این تحقیق میزان استفاده سازمان از فنون مدیریت ریسک جامع بنگاه به عنوان متغیر مستقل و عملکرد سازمانی به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. اطلاعات مورد نیاز این پژوهش با روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده، که از ابزار فیش تحقیقاتی و همچنین صورت‌های مالی حسابرسی شده استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

همان‌گونه که در مقدمه بیان شد، سؤال اصلی تحقیق این بود که آیا رابطه‌ای بین استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام در یک شرکت وجود دارد؟ برای پاسخگویی به این سؤال باید تمامی مؤلفه‌هایی که در مدل تحقیق مطرح گردید را در نظر گرفته و

سپس تمامی فرضیه‌های فرعی تحقیق را مورد آزمون قرار دهیم و در پایان قادر خواهیم بود که نسبت به رابطه‌ی بین استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام در یک شرکت اظهار نظر نماییم.

در ادامه‌ی این بخش به آزمون فرضیه‌ها و بررسی نتایج آن‌ها می‌پردازیم.

مدیریت ریسک استراتژیک و بازده حقوق صاحبان سهام

نگاره (۲): مدیریت ریسک استراتژیک و بازده حقوق صاحبان سهام

نام متغیرها	ضریب همبستگی	عدد معنی داری (sig)	a مقدار (خطا)	رابطه معنی داری
مدیریت ریسک‌های استراتژیک ROE	۰/۳۳۰	۰/۶۵	۰/۰۵	وجود ندارد

نتایج آزمون فرضیه فوق عنوان می‌کند که در سطح اطمینان ۹۹٪ رابطه معنی داری بین مدیریت ریسک‌های استراتژیک و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام وجود ندارد.

مدیریت ریسک عملیاتی و بازده حقوق صاحبان سهام

نگاره (۳): مدیریت ریسک عملیاتی و بازده حقوق صاحبان سهام

نام متغیرها	ضریب همبستگی	عدد معنی داری (sig)	a مقدار (خطا)	رابطه معنی داری
مدیریت ریسک‌های عملیاتی ROE	۰/۵۳۲	۰/۰۰۲	۰/۰۵	وجود دارد

نتایج آزمون فرضیه فوق عنوان می‌کند که در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معنی داری بین مدیریت ریسک‌های عملیاتی و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام وجود دارد.

مدیریت ریسک گزارشگری و بازده حقوق صاحبان سهام

نگاره (۴): مدیریت ریسک گزارشگری و بازده حقوق صاحبان سهام

نام متغیرها	ضریب همبستگی	عدد معنی داری (sig)	a (مقدار خطا)	رابطه معنی داری
مدیریت ریسک‌های گزارشگری ROE	۰/۶۷۵	۰/۰۰۰	۰/۰۵	وجود دارد

نتایج آزمون فرضیه فوق عنوان می‌کند که در سطح اطمینان ۹۹٪ رابطه معنی داری بین مدیریت ریسک‌های گزارشگری و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام وجود دارد.

مدیریت ریسک تطبیق و بازده حقوق صاحبان سهام

نگاره (۵): مدیریت ریسک تطبیق و بازده حقوق صاحبان سهام

نام متغیرها	ضریب همبستگی	عدد معنی داری (sig)	a (مقدار خطا)	رابطه معنی داری
مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین ROE	۰/۳۳۲	۰/۰۱	۰/۰۵	وجود دارد

نتایج آزمون فرضیه فوق عنوان می کند که در سطح اطمینان ۹۹٪ رابطه معنی داری بین مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام وجود دارد.

مدیریت ریسک بنگاه و بازده حقوق صاحبان سهام

نگاره (۶): مدیریت ریسک بنگاه و بازده حقوق صاحبان سهام

رابطه معنی داری	a (مقدار خطا)	عدد معنی داری (sig)	ضریب همبستگی	نام متغیرها
وجود دارد	۰/۰۵	۰/۰۰۰	۰/۶۶۸	استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه ROE

نتایج آزمون فرضیه فوق عنوان می کند که در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معنی داری بین استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

همانطور که ملاحظه شد هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه بین استفاده از فنون مدیریت ریسک بنگاه و بازده حقوق صاحبان سهام می باشد. برای دستیابی به این خواسته از مدل کوزو استفاده گردید و بر طبق آن فرضیه های مطرح و مورد آزمون قرار گرفت. در بخش تجزیه و تحلیل داده ها هر یک از مفروضات مورد آزمون قرار گرفت و رابطه ی عوامل هر فرضیه با بازده حقوق صاحبان سهام تحلیل شد.

بنابر تجزیه و تحلیل های انجام گرفته، مدیریت ریسک بنگاه در دیگر زیر سطح ها با بازده حقوق صاحبان سهام رابطه معنی دار دارد به غیر از زیر سطح مدیریت ریسک های استراتژیک.

عملکرد مطلوب یک سازمان در گرو کاهش ریسک‌های همه جانبه‌ی سازمان می‌باشد، پس موفقیت سازمان وابسته به کنترل و استفاده بهینه از این ریسک‌ها می‌باشد. مدیریت هر یک از ریسک‌ها باعث می‌گردد که شرکت در برابر انواع ریسک‌هایی که موجب تهدید سازمان می‌گردد دچار مصونیت گردد و در نهایت ثبات رقابتی بیشتری خواهد داشت و بازده مطلوبی عاید سهامداران خواهد کرد.

منابع و مآخذ

۱. احمد پور، احمد و محمود یحیی زاده فر، (۱۳۸۳)، "مدیریت مالی جلد اول"، انتشارات آگاه.
۲. ایزدپناهی، ساره، (۱۳۸۸)، "رابطه‌ی فنون مدیریت ریسک بنگاه در حوزه‌ی ریسک‌های مالی و عملیاتی با خلق ارزش افزوده در شرکت‌های بیمه ایران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی (ره).
۳. جهان خانی، علی و احمد ظریف فرد، (۱۳۷۴)، "آیا مدیران و سهامداران از معیارهای مناسبی برای اندازه‌گیری ارزش شرکت استفاده می‌کنند؟"، مجله‌ی تحقیقات مالی، شماره ۷ و ۸، ص ۶۶-۴۱.
4. Casualty actuarial society committee (۲۰۰۳). Overview of enterprise risk management.
5. Cohen, J., Krishnamoorthy, G., Wright, A. (۲۰۰۴). The corporate governance mosaic and financial reporting quality. Journal of Accounting Literature, ۱۵۲-۸۷.
6. Hoyt, R.E., Liebenberg, A.P. (۲۰۰۹). The value of enterprise risk management. Working Paper.
7. Jerry Miccolis and Samir Shah. (۲۰۰۰). Enterprise Risk Management – An Analytic Approach, Tillinghast Towers Perrin Monograph.

8. Johnson, V.E., Khurana, I.K., Reynolds, J.K. (۲۰۰۲). Audit-firm tenure and the quality of financial reports. *Contemporary Accounting Research*, ۶۶۹-۶۵۱
9. Joseph Calandro. (۲۰۰۶). An enterprise approach to insurance Risk Management. IBM Global Business Services. White Paper.
10. Kiyamaz, H. (۲۰۰۶). The impact of announced motives, financial distress, and industry affiliation on shareholders' wealth: evidence from large sell-offs. *Business and economics*, ۸۹-۶۹
11. Lawrence A. Gordon, Martin P. Loeb a, Chih-Yang Tseng. (۲۰۰۹). Enterprise risk management and firm performance: a contingency perspective. *Account. Public Policy*, ۳۲۷-۳۰۱
12. Madhusan Acharyya, Kphnnie Johnson. (۲۰۰۶). Investigating the development of enterprise risk management in the insurance industry: an empirical study of four major European insurers. Geneva papers.
13. Madhusan Acharyya. (۲۰۰۷) proposing a conceptual framework to measure the performance of Enterprise Risk Management from an empirical study of four major European insurers. ۳۴th Seminar of the European Group of Risk and Insurance Economists. Cologne.
14. Moller, Robert R. (۲۰۰۷). COSO ENRWPRISE RISK MANAGEMENT. Kohn Wilet & Sons, INC.
15. O'Keefe, T.B., King R.D., Gaver, K.M. (۱۹۹۴). Audit fees, industry specialization, and compliance with GAAs reporting standards. *Auditing*, ۵۵-۴۱
16. Porter, M. (۲۰۰۸). The five competitive forces that shape strategy. *Harvard Business review*, ۹۳-۷۸

17. Walker P, S. W. (۲۰۰۳). Enterprise Risk Management: pilling it all together.